

WOJCIECH SÓJKA *

Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa, Polska

DZIAŁANIA SPECJALNE W OPERACJACH PRZECIWPARTYZANCKICH W WYBRANYCH KONFLIKTACH ZBROJNYCH XXI WIEKU

**SPECIAL OPERATIONS IN ANTI-PARTISAN WARFARE
IN SELECTED ARMED CONFLICTS IN XXI CENTURY**

ABSTRAKT: Celem artykułu jest ukazanie aspektu prowadzenia działań specjalnych w operacjach przeciwpartyzanckich w wybranych konfliktach zbrojnych. Użycie sił zbrojnych koalicyjnych lub narodowych we współczesnych działaniach zbrojnych, w tym o charakterze przeciwirebelianckim. Są one jedną z wielu form walki zbrojnej mające swe miejsce zarówno w strategii ofensywnej jako typowe działania specjalne, jak i w strategii defensywnej jako działania obronne. Współczesna walka zbrojna i formy jej zastosowania przez państwa w konfliktach zbrojnych znacząco odbiegają od formy „klasycznej wojny” prezentowanej przez Carla von Clausewitza. W szczególności analizie poddana została problematyka prowadzenia działań specjalnych z wyszczególnieniem elementów i zasad jej prowadzenia. W przykładach działań zbrojnych w tym działań specjalnych i nieregularnych w strategii ofensywnej obserwujemy zaangażowanie całego społeczeństwa, nie tylko sił zbrojnych, władz państwa oraz sił policji czy służb specjalnych. Konflikty zbrojne zarówno na Bliskim Wschodzie, Azji i w Europie posiadają tę samą cechę wspólną. Jest nią wykorzystanie do działań zbrojnych specjalnych elementów wojsk (wojsk specjalnych), sił policyjnych, władz lokalnych i podporządkowanej im ludności lokalnej. Przykładem zastosowania działań specjalnych są ostatnie operacje militarne prowadzone w Afganistanie, Iraku, czy w Syrii i Kurdystanie. Dlatego też jako podstawowe pytania, jakie przyświecały podjętym rozważaniom odnosiły się do kwestii realizacji działań specjalnych, wykorzystania zasad i sposobów użycia sił zbrojnych, policji, wywiadu oraz ludności cywilnej do aktywnych oraz skutecznych działań przeciwirebelianckich. Kluczowym elementem współczesnych działań specjalnych jest wykorzystanie przewagi, informacji, zaskoczenia oraz sprawnego i skrytego przygotowania oraz organizowania takich działań. Skuteczne działania specjalne to efekt efektywnego wykorzystania czynników walki zbrojnej w postaci informacji, ruchu, rażenia oraz czasu.

* ppłk dr inż. Wojciech Sójka, War Studies University, Warsaw, Poland

 <https://orcid.org/0000-0002-6953-2836>, w.sojka@akademia.mil.pl

SŁOWA KLUCZOWE: działania specjalne, działania nieregularne, autonomiczność, mobilność, przeciwb rebelianckie siły zadaniowe, system walki zbrojnej,

ABSTRACT: The aim of this article is to show the aspect of conducting special operations in anti-partisan warfare in selected armed conflicts. The article describes the use of coalition or national armed forces in contemporary military operations, including counter-insurgency. They are one of the many forms of armed conflict, taking place both in the offensive strategy, as a typical special action, and in the defensive strategy as a defense action. Contemporary armed conflict and forms of its application by states differ significantly from the "classic war" presented by Carl von Clausewitz. In particular, the issue of conducting special activities was analyzed detailing the elements and principles of its conduct. In examples of military operations, including special and irregular activities, the offensive strategy involves the involvement of the whole society, not only the armed forces, state authorities, police forces or special services. Armed conflicts in the Middle East, Asia and Europe share the same common feature. It is the use for military operations, including special elements of troops (special forces), police forces, local authorities and the local population subordinated to them. Recent military operations in Afghanistan, Iraq, or in Syria and Kurdistan could serve as good examples for the role of special operations in counterinsurgent warfare. Therefore, the basic questions guiding the undertaken considerations, were referred to the issue of the implementation of special operations, the use of principles and methods of using the armed forces, the police, intelligence and the civilian population for active and effective anti-insurgent activities. The key element of modern special operations is the use of advantage, information, surprise and efficient and secret preparation and organization of such operations. Effective special operations are the results of effective use of combat factors in the form of information, movement, destruction and time.

KEYWORDS: special operations, irregular warfare, autonomy, mobility, counterinsurgent task forces, system of armed warfare

WPROWADZENIE

Współczesne działania zbrojne mają złożoną strukturę i formę. Nie są one już wojną prowadzoną w ujęciu klasycznej wojny totalnej, którymi były I i II Wojna Światowa. Konflikty zbrojne XXI wieku to działania połączone¹, w których kluczowymi są czynniki walki zbrojnej w postaci informacji, ruchu, rażenia oraz czasu. Działania zbrojne jako operacje militarne są skuteczne, gdy wykorzystany zostanie efektywnie potencjał sił zbrojnych, decyzyjność władz państwa, społeczności

¹ Operacja połączona – to całokształt przedsięwzięć militarnych i niemilitarnych planowanych przez kierownictwo strategiczne i realizowanych przez jednolite dowództwo operacyjne dla osiągnięcia celu strategicznego. W operacji biorą udział minimum dwa komponenty, np.: morski, lądowy, J. Kaczmarek, W. Łepkowski, B. Zdrodowski, red. N., Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, AON, Warszawa 2008.

lokalnej oraz służb wywiadowczych i kontrwywiadowczych państwa. Działania specjalne są jednym z rodzajów działań militarnych, które w ramach operacji połączonej wykorzystywać będą komponenty: morski, lądowy, cybernetyczny, powietrzny i specjalny. Dominujący komponent działań militarnych jest ten, w którym decydujące odbędzie się starcie walczących stron. Najczęściej jest nim komponent lądowy, choć wojny w Iraku i Afganistanie wskazują na rosnącą rolę komponentu specjalnego, powietrznego, morskiego i cybernetycznego.

Działania specjalne w strategii działań ofensywnych często przyjmują formę działań przeciwrebelinckich lub przeciwpartyzanckich². Jako operacje te są odmienne od tych prowadzonych przeciwko tradycyjnym siłom zbrojnym z uwagi na rozproszenie ugrupowania sił przeciwnika, jego nieregularne działania zbrojne, wykorzystanie zaskoczenia i czasu jako czynnika minimalizującego przewagę liczebną oraz jego potencjał ilościowy.

Konflikty zbrojne XXI wieku w Republice Iraku i Islamskiej Republice Afganistanu potwierdziły, że działania zbrojne są konsekwencją różnic i nierówności klasowych, rasowych i kulturowych. Ponadto problemy ekonomiczne, brak wewnętrznego ładu i porządku w państwie, zachwianie praw religijnych i obyczajowych, w tym znaczenia lokalnych kast rodowych przyczyniły się do wewnątrzpaństwowych rebelii i walk. Problemy państw religijnych takich jak państwa sunnickie, szyickie (Irak, Syria), plemienne (Afganistan, Pakistan) czy religijne (Iran, Jemen) będą zawsze generowały spory wewnętrzne i trudności w sprawowaniu władzy centralnej w państwie. W konsekwencji ilość walk i sporów społecznych doprowadza do stanu niestabilności państwa, jego upadłości lub ludobójstwa (Uganda). Działania specjalne realizowane w konfliktach zbrojnych są określane mianem „małych i skrytych wojen”, które są prowadzone przez wielu aktorów – państw mocarstw takich jak Stany Zjednoczone Ameryki, Wielka Brytania, Francja czy Federacja Rosyjska oraz przez państwa aspirujące do roli mocarstw globalnych takich jak Indie, Brazylia czy Pakistan. Działania specjalne w ramach operacji przeciwrebelianckich (ang. *Counterinsurgency operations*, COIN) o charakterze reagowania kryzysowego³ lub działań poniżej progu wojny są coraz częstszyimi formami prowadzonych walk zbrojnych. Koncentrując się na problematyce działań specjalnych w

² Operacje /działania/ przeciwpartyzanckie – to wszelkie działania i przedsięwzięcia realizowane przez siły zbrojne, siły paramilitarne lub agencje niemilitarne przeciwko partyzantom, [w:] AAP-6 (2013), *Słownik terminów i definicji NATO zawierający wojskowe terminy i ich definicje stosowane w NATO*, Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, Agencja Standaryzacyjna NATO (NSA), 3 kwietnia 2013. Terminologię tę i jej wyjaśnienia utrzymano także w wydawnictwach późniejszych *Słownika terminów i definicji NATO*. Terminy operacji i działań przeciwpartyzanckich pojmowane są synonimicznie.

³ W literaturze przedmiotu badań można spotkać się również z innymi określeniami operacji wojskowych, których cele zdecydowanie odbiegają od typowych działań zbrojnych. Do tych pojęć można zaliczyć: operacje pozawojenne, działania poniżej progu wojny, działania (operacje) niewynikające z artykułu 5 Traktatu waszyngtońskiego.

operacjach przeciwpartyzanckich istotnym elementem operacyjnym jest środowisko przeszłych działań. Jest nim nie tylko przestrzeń fizyczna, którą stanowi terytorium lądowe, obszar morski czy powietrzny, lecz także odległość i czas jaki należy przeznaczyć na mobilność i przemieszczenie się sił zadaniowych oraz środowisko społeczne przeszłego obszaru walki.

REALIZACJA WYBRANYCH DZIAŁAŃ SPECJALNYCH W REPUBLICIE IRAKU

W okresie lat 2003–2015 terytorium Republiki Iraku stało się miejscem prowadzenia wielu działań specjalnych mających na celu neutralizację zgrupowań, bojówek, oddziałów i pododdziałów partyzanckich. Przyjmowały one charakter zarówno ofensywny jak i defensywny. Głównymi założeniami działań specjalnych w ramach operacji przeciwpartyzanckich w Iraku było połączenie kluczowych czynników walki zbrojnej w postaci informacji, ruchu i rażenia oraz czas. Każdy z nich stanowił taktyczny i operacyjny wyznacznik zdolności działających wojsk. Operacje o charakterze nieregularnym (przeciwpartyzanckie) są podstawowym rodzajem działań mających na celu likwidację lub ograniczenie oddziaływania poszczególnych grup partyzanckich walczących przeciwko władzy i armii państwa. Były one rozproszone na znacznym terytorium jednego lub kilku państw sąsiednich Iraku i aktywizują się w sytuacji narastania kryzysu państwa w regionie oraz braku kontroli sił zbrojnych nad obszarem. Aktywność irackich grup partyzanckich była wynikiem destabilizacji bezpieczeństwa regionu, osiągnięciem zdolności kontroli rebeliantów nad bazami logistycznymi, środkami materialnymi, punktami nadzoru nad liniami komunikacyjnymi, czy miejskimi ośrodkami władzy nad lokalną społecznością. Analiza działań nieregularnych wskazuje, iż zdolność prowadzenia działań bojowych przez pododdziały partyzanckie wynikała z posiadanych możliwości bojowych. Były nimi:

- przywództwo i decentralizacja dowodzenia;
- mobilność i manewrowość;
- autonomiczność i zabezpieczenie materiałowe oraz społeczne;
- wsparcie ogniowe i ochrona;
- informacja i rozpoznanie regionu.

Pierwsza kategoria przywództwa jest związana z wyborem dowódcy, jego zdolności kierowania walką wielu zgrupowań partyzanckich, posiadania politycznej i religijnej czy społecznej legitymizacji sprawowania funkcji lidera. Skutkuje ona efektywnym odzewem społeczności lokalnej poprzez aprobatę prowadzenia ich walki zbrojnej, zasilania ugrupowań partyzanckich nowymi bojownikami, informacją i materialnym zabezpieczeniem w czasie przygotowania działań zbrojnych. Najczęściej

przywódcami irackich zgrupowań bojowniczych zostawali radykalni przywódcy religijni lub przeciwnicy polityczni władzy rządowej państwa. Byli nim: Muktaď as Sadr, Abu Bakr al-Bagdadzi (kalif Ibrahim), Abu Musab az-Zarkawi i Abu Omar al-Bagdadzi.

Druga kategoria to mobilność i manewrowość prowadzonych działań bojowych przez pododdziały partyzanckie. Były one wynikiem wyboru rejonu działań grup bojowych w oparciu o trudnodostępny teren dla pojazdów opancerzonych wojsk antyrebelianckich, teren górzysty, miejski, podmokły lub zalesiony, czy pustynny. Mobilność zgrupowań partyzanckich była zapewniana przez tworzenie kilku osobowych bojówek działających w zależności od wybranego miejsca walk na pojazdach, zaprzęgach zwierząt jucznych, pojazdów cywilnych czy działaniu pieszym w terenie wysokogórzskim.

Autonomiczność i zabezpieczenie działań bojowych zgrupowań partyzanckich zapewniano przez wsparcie ludności lokalnej, poparcie radykałów religijnych i przywódców plemiennych regionu. Ponadto zabezpieczenie logistyczne stanowiło wydzielenie środków żywności, wody, pieniężnych lub transportu z lokalnych wiosek lub miast kierowanych przez opozycjonistów politycznych lub reprezentantów zorganizowanej przestępczości.

Kolejna kategoria to wsparcie ogniowe i ochrona, które stanowiły zdolności rażenia ogniowego siły żywej i sprzętu bojowego Sił Zbrojnych Iraku oraz sił koalicyjnych. Posiadane przez pododdziały partyzanckie lekkie i mobilne uzbrojenie, środki artyleryjskie i broń indywidualna małego i średniego kalibru oraz materiały wybuchowe (ładunki IED, VIED, trotyl, syntex) stanowiły uzbrojenie zdobyte w czasie walki zbrojnej lub zakupione przez Al. Kaidę lub tzw. Państwo Islamskie.

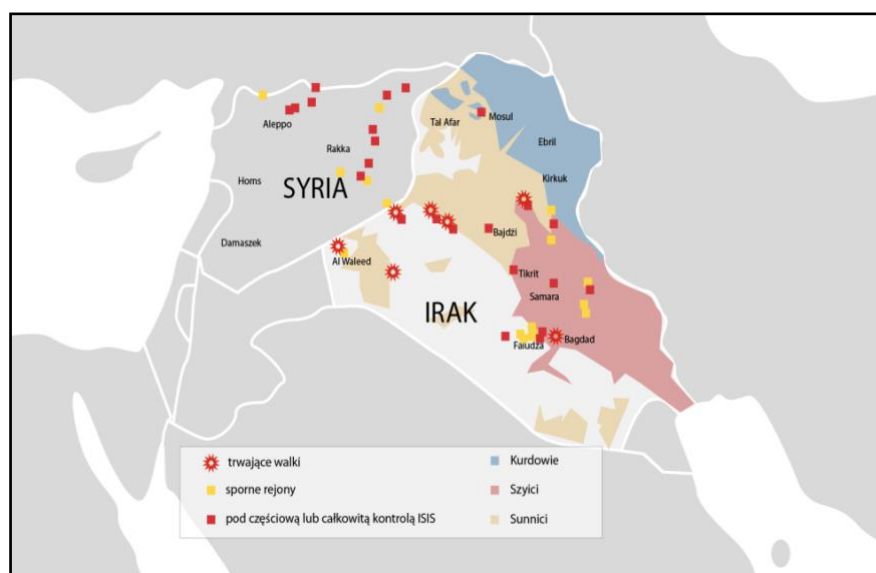
Ostatnia kategoria możliwości bojowych partyzanckich pododdziałów to informacja i rozpoznanie regionu. Wynikała ona z precyzyjnego poznania charakteru i uwarunkowań geograficznych rejonu działań partyzantów oraz wskazania kluczowych miejsc planowanych walk. W ramach planowania działań bojowych określane były czas, charakter walki i miejsce, stan pogody i stan dróg dogodnych do manewrowania i odejścia zgrupowań bojowych. Informacyjne przygotowanie walki obejmowało rozpoznanie charakteru i wielkości irackich sił rządowych oraz wojsk koalicyjnych. Kluczową informacją dla zgrupowań partyzanckich była informacja o skali, sile i wielkości oraz możliwościach bojowych Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych Ameryki, Wielkiej Brytanii i wojsk koalicji Wielonarodowej Dywizji Centralno-Południowej, stacjonujących w przyszłej strefie walk. Działania rozpoznawczo-informacyjne partyzantów i rebeliantów obejmowały nadzór, poszukiwanie i obserwację władzy rządowej, dowódców i szefów policji prowincji, przedstawicieli

biznesu zagranicznego, obiektów infrastruktury krytycznej, ośrodków służby zdrowia i edukacji oraz zakładów produkcji materiałów potrzebnych do produkcji środków walki.

Jednym z wielu działań specjalnych prowadzonych przez wojska koalicyjne w Iraku była neutralizacja zbrojnego powstanie rebelianckiej armii Mahdiego. Armia powstańcza Mahdiego organizowała swe pododdziały od marca 2003 roku. Obszar planowanych działań obejmował rejon granicy iracko-irańskiej, Bagdad, Karbalę, Faludżę, Kufa, Basre, Tikrit, Mosul, Al Waleed, który przedstawia rysunek nr 1.

Rys. 1.

Rejon walk „milicji rebelianckich” As-Sadra w 2004 roku

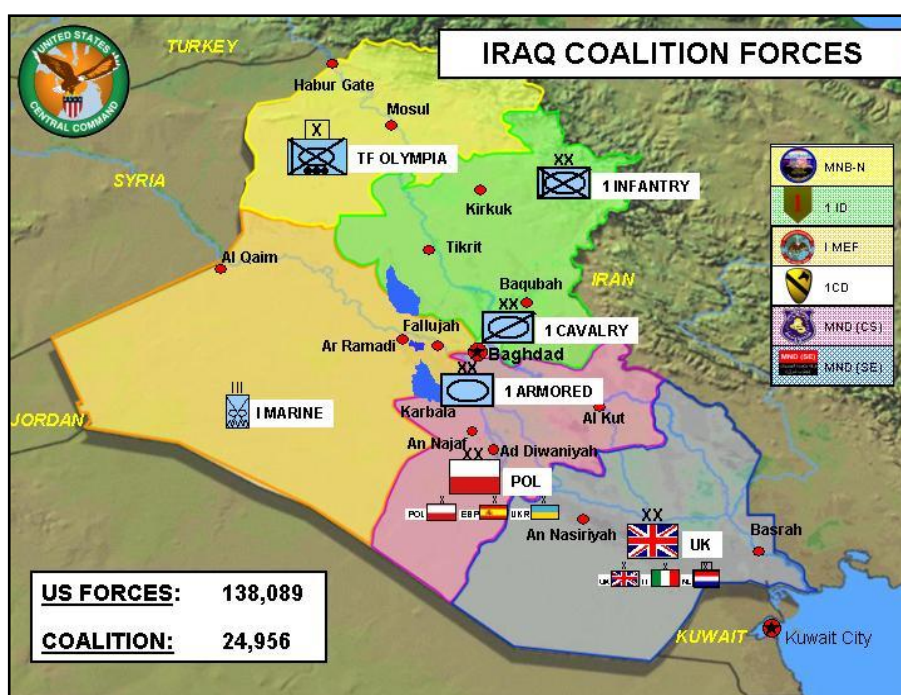
Źródło: <http://www.newsweek.pl/swiat/iracka-armia-mahdiego-bedzie-bronic-iraku-przez-islamistami-newsweek,artykuly,342141,1.html> (dostęp: 10.09.2019).

Działania amerykańskich wojsk specjalnych prowadzonych wraz z oddziałami Korpusu Piechoty Morskiej przeciwko armii Mahdiego realizowane były od stycznia 2004 roku do końca grudnia 2008 roku. Wielkość oddziałów Mahdiego kształtowała się od 30–50 do 200–1500 osób. Rejonami walk były główne aglomeracje miejskie, centra władzy, składy z amunicją i bronią, ośrodki infrastruktury krytycznej, w tym rafinerie i bazy paliw oraz ropociągów w Basrze. Intensywność i charakter walk w centrach miast i wybranych punktach Bagdadu, Faludży i Karbali oraz w Tikricie, gdzie trwał kilkanaście dni i nocy. Poszczególne grupy rebelianckie atakowały z użyciem broni lekkiej i moździerzowej wybrane punkty kontrolne (ang. *Check Point*), tymczasowe i stałe bazy oraz dowództwa irackiej Policji, sił zbrojnych oraz wojsk koalicyjnych. Sposób działania wojsk specjalnych

reprezentowanych przez jednostki amerykański sił specjalnych „ODA” charakteryzował się pojmaniem lokalnych partyzanckich dowódców, likwidacją ich uzbrojenia i pojazdów oraz ochroną osób szczególnie ważnych (VIP) w rejonie walk. Jednym z nie mniej ważnych zadań było pozyskiwanie informacji o działaniach rebelianckich na przedmieściach as-Saury w Bagdadzie i Basrze. Głównymi formami działań zespołów patrolowych jednostek specjalnych armii amerykańskiej było patrolowanie i monitorowanie stref wysokiego ryzyka, udzielanie pomocy okrążonym sił, odbijanie zakładników, penetracja aglomeracji miejskich w warunkach nocnych, wzywanie pomocy sił szybkiego reagowania szczebla operacyjnego sił wielonarodowych w Iraku (MNF–Iraq) oraz wsparcia wielonarodowych sił poszczególnych dywizji centralnej i południowej (MND CS i MND SE) przedstawia rysunek nr 2.

Rys. 2.

Strefy odpowiedzialności sił koalicji w Iraku w 2004 roku.

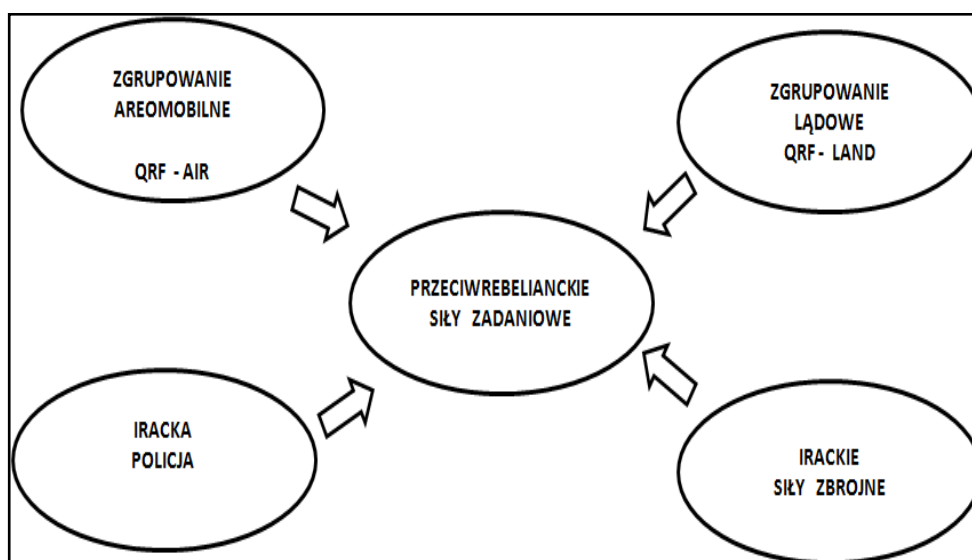
Źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_coalition_military_operations_of_the_Iraq_War (dostęp: 10.09.2019).

Realizacja powyższych wymagała wysokiej mobilności poszczególnych zespołów bojowych wojsk specjalnych biorących udział w walkach. Operacje „przeszukaj i sprawdź” (ang. *cordon & search*) polegały na izolowaniu i sprawdzeniu obszarów aktywność grup rebelianckich w poszczególnych

kwartałach miasta w jego centrum lub na jego obrzeżach. Zasięg operowania zespołów bojowych obejmował obszar od 80 do 140 km na zewnątrz miast oraz do 5 km wewnątrz miasta. Partol sił specjalnych był modułem grupy zadaniowej składającej się z sił lekkich i areomobilnych, plutonów lub kompanii zmechanizowanych a nawet wspartych plutonami lub kompaniami czołgów oraz lotnictwa uderzeniowego. Model sił irackich i koalicyjnych w zwalczaniu pododdziałów „milicji As-Sadra” przedstawia rysunek nr 3.

Rys. 3.

Model przeciwrzebelianckich sił zadaniowych.

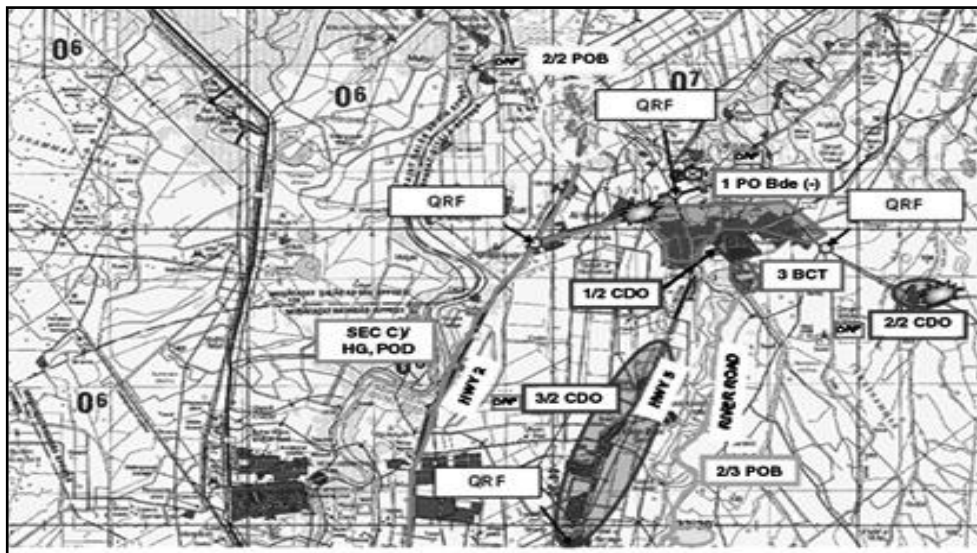
Źródło: opracowanie własne.

W czasie walk z rebeliantami w 2004 i 2006 roku straty sił koalicyjnych wyniosły kilkunastu ludzi, zaś straty „rebeliantów” około 100 osób dziennie. W szczytowym okresie walk w An-Nadjafie, Bagdadzie i Basrze w walce uczestniczyły zgrupowania rebelianckie w sile od 10 do 20 tysięcy bojowników. Straty dzienne rebeliantów wynosiły około 500–700 osób. Podobnie po stronie rządu Iraku i wojsk koalicyjnych interwencje zbrojne angażowały siły około 20 tysięcy żołnierzy.

Kolejną operacją przeciwpartyzancką sił koalicyjnych w Iraku była operacja pod kryptonimem „Knockout”. Jej realizacja odbyła się w dniu 12 listopada 2005 roku w rejonie miejscowości Ba’qubah w prowincji Diyala, na północ od Bagdadu. Rejon operacji przedstawia rysunek nr 4.

Rys. 4.

Rejon operacji przeciwrebelianckiej „Knockout”/

Źródło: J. K. Greer, *Operation Knockout: COIN In Iraq*, Military review 11/12, 2005, Washington, p.25.

Operacja przeciwpartyzancka „Knockout” była klasyczną formą działań nieregularnych sił koalicyjnych w Iraku. W czasie 2004 roku wojska korpusu sił ekspedycyjnych w Iraku MNF-I odnotowały miesięcznie kilkadziesiąt ataków w różnych prowincjach północnego i centralnego Iraku. Najczęstsze i najskuteczniejsze działania partyzanckie prowadzone były w prowincji Ninewah i Al Anbar na północny-zachód i północny-wschód od Bagdadu. Działania Sił Zbrojnych Iraku w okresie 2003 i 2004 roku nie były skuteczne wobec selektywnych i rozproszonych działań sunnickich partyzantów.

Operacja ta wymagała integracji zaczepnych i defensywnych form działań połączonych. W ramach jej planowania wykorzystano wnioski z walk z rebeliantami Iraku w Faludży (Fallujah – listopad 2004 rok) i w Tal Afar (wrzesień 2005 rok). Celem operacji „Knockout” było likwidowanie grup rebelianckich i terrorystycznych Al. Kaidy z wykorzystaniem środków dyplomatycznych, wojskowych, społecznych i współpracy cywilno-wojskowej.

Prowadzenie działań specjalnych i przeciwrebelianckich w Faludży i Tal Afar wymuszały zaangażowanie 9 batalionowych grup bojowych sił koalicyjnych. W 2005 roku w atakach rebeliantów w Tal Afar 5 koalicyjnych batalionowych grup poniosło kolejne straty w sprzęcie i ludziach. Efektem walk było częściowe likwidowanie bojowników sunnickich, aresztowanie ich

przywódców, wprowadzenie restrykcji prawnych i godziny policyjnej w obszarach zurbanizowanych o niestabilnej sytuacji politycznej i wojskowo-społecznej. Taktyka przyszłych działań w rejonie operacji przewidywała przeszukanie i okrążenie miejscowości Ba'qubah, izolowanie dróg i osad w rejonie kilkunastu kilometrów od centrum miasta, okrążenie i sprawdzenie domostw w warunkach nocnych, pojmanie i aresztowanie osób posiadających broń i inne środki. W skład operacji „Knockout” weszły siły 3. Brygadowej Grupy Bojowej (3 BCT), łącznie 7 batalionów, 2 brygadowe dowództwa (HQ 3BCT i 4 BCT), dowództwo 12 Dywizji Piechoty USA, elementy inżynieryjne, obrony przed bronią masowego rażenia, rozpoznania w sile samodzielnych kompanii oraz jednostki specjalne w sile 4 zespołów bojowych należących do sił wsparcia 12 DP/USA⁴.

W czasie operacji „Knockout” od godziny 5.00 zespoły bojowe sił specjalnych MNF-I dokonały zgodnie z listą poszukiwanych rebeliantów rozpoznania kluczowych osad i kwartałów w centrum miasta, w których ukryto dowódców sił rebelianckich. Rejon operacji został podzielony na strefy działań poszczególnych 7 batalionowych grup. Wystawiono 2 stanowiska dowodzenia 3 i 4 BCT, a 12 DP kierowała z mobilnego stanowiska działania nocnych patroli naziemnych i powietrznych Sił Szybkiego Reagowania (QRF) patrolujące 3 drogi dojazdowe do miejscowości Ba'qubah.

W rezultacie operacji „Knockout” aresztowano 377 rebeliantów, zarekwirowano kilkaset sztuk środków walki, przeszukano kilkaset domów i budynków fabrycznych oraz produkcyjnych. Siły koalicyjne nie poniosły żadnych strat, a siły rebelianckie zostały skutecznie zaskoczone. Działania wojsk koalicyjnych wsparte zostały Dywizją Sił Bezpieczeństwa Wewnętrznego (Policji) północnego Iraku (The Public Order Division). Minister spraw wewnętrznych Republiki Iraku i Siły Specjalne Policji Iraku nie skoordynowały planowania wspólnej operacji oraz nie dokonały oceny celów wysoko opłacalnych (targetingu). Ponadto nie dokonały one oceny niebezpieczeństw rejonów poszczególnych dzielnic miasta i miejscowości w jej prowincji, zaniżając stan bezpieczeństwa wojsk i policji w czasie działań. Działania operacji „Knockout” zakończyły się o godzinie 18.00 dnia 12 listopada 2005 roku.

Organizacja działań przeciwrebelianckich wymusiła stworzenie komórki Krajowego Centrum Dowodzenia (The MOI National Command Center) współpracującego z Dowództwem korpusu sił koalicyjnych w Iraku (Multi-National Force –Iraq/ i jego dowództwem (MNC-I). Już w dniu 9. listopada 2005 roku planowanie operacji, kontrola dróg, wsparcie medyczne sił koalicyjnych (MEDAVAC) zapewniło irackie dowództwo MOI NCC, które koordynowało działania wraz

⁴ J.K. Greer, *Operation Knockout: COIN In Iraq*, “Military review” 2005, t. 11/12, Washington, s. 16.

z oddelegowaną jej komórką 3. Brygadowej Grupy Bojowej (3 BCT) i Międzynarodowym Dowództwem strefy Północno-Centralnej (Multi-Naional Division-North Central).

Ważnym elementem działań bojowych była współpraca sił specjalnych MNF-I z jednostkami sił specjalnych Policji Iraku (ang. *Special Police Transition Teams, SPTT*). W ramach wspólnych działań określono sposób wspólnego planowania walki, procedury aktywacji i sygnalizacji działań zespołów bojowych liczących 10–12 żołnierzy i policjantów. Czas dyżurów zespołów bojowych określona jako całodobowy a dowodzenie siłami podporządkowano jednostkom specjalnym MNF-I. Elementy środków inżynieryjnego, osobowego i obrazowego rozpoznania wykorzystano do działań 7 grup sił specjalnych Policji Iraku, które przeszkolono już 7 miesięcy przed operacją. Efektywność działań pojedynczych policyjno-wojskowych grup zakładała izolację miejsca przebywania oddziałów rebelianckich, blokadę dróg, otoczenie budynków, wyprowadzanie i przeszukiwanie osób i kwater oraz odbieranie środków walki. Analogicznie jak w działaniach przeszukiwania terrorystów w Panamie siły 3. Brygadowej Grupy Bojowej (3 BCT) i jednostki sił policyjnych Iraku (SPTT) przeszukały kilkaset budynków i miejsc planowanych walk rebelianckich likwidując ich wyposażenie i środki walki. Szczególną rolę w operacji odegrały jednostki specjalne MNF-I, które indywidualnie szkoliły zespoły bojowe irackiej policji w rozpoznaniu, planowaniu celów i określaniu sposobu działania grup bojowych. W ramach szkolenia wykorzystano dane wywiadowcze, obrazowanie satelitarne i dane osobowe poszukiwanych rebeliantów. Określono także skład grup rebelianckich i ich uzbrojenie.

Nie mniej istotnym zadaniem w ramach organizacji operacji odegrały szkoleni dowództw i odprawy wspólne dowódców wojskowych i policyjnych. Planowanie działań nocnych i rajdów zespołów mieszanych umożliwiły skuteczną dezorganizację i chaos w czasie samej operacji. Szczegółowe planowanie przeszukiwania obszaru miasta poprzedziły dystrybucja informacji do szczebli najniższych, przygotowanie gry wojennej w oparciu o symulator walki, precyzyjne wskazanie zadań i ograniczenie śmiertelnych decyzji. W ramach przygotowania działań znaczną uwagę poświęcono mobilności patroli, szkoleniu przedoperacyjnemu dowódców grup bojowych, czasowi reakcji dowództwa i sił szybkiego reagowania. Kluczowym elementem działań specjalnych było utrzymanie tajemnicy operacji i wspólne szkolenie jednostek wojskowych, specjalnych i policyjnych szczebla dywizji oraz brygady.

WYBRANE DZIAŁANIA PRZECIWPARTYZANCKIE W ISLAMSKIEJ REPUBLICIE AFGANISTANU

Zadania sił stabilizacyjnych i pokojowych w Islamskiej Republice Afganistanu zawierają zakres obejmujący zadania o charakterze bojowym, stabilizacyjnym, wymuszania i utrzymania pokoju oraz wsparcia władz szczebla centralnego i lokalnego. Zatem operacja przeciwb rebeliancka realizowana była w strefie działań bojowych oraz poza nią. W ramach organizacji systemu walki zbrojnej siły kontyngentu ISAF tworzyły:

- podsystem informacyjny;
- podsystem rażenia;
- podsystem infrastruktury;
- podsystem ugrupowania wojsk;
- podsystem wsparcia i zabezpieczenia działań⁵.

Pierwszy podsystem informacyjny określony jako pozyskanie i weryfikacja danych wywiadowczych zbieranych w ramach cyklu rozpoznawczego i informacyjnego wsparcia decyzji dowódcy planującego działania militarne. Podsystem rażenia, który był zbiorem możliwości obezwładnienia zdolności bojowych przeciwnika lub pozbawienia go woli walki. Podsystem infrastruktury, który stanowił zbiór obiektów, urządzeń i środków materialnych niezbędnych do działań w rejonie odpowiedzialności określonego kontyngentu. Podsystem ugrupowania wojsk stanowiącego urzutowanie i rozmieszczenie sił i środków podległych danemu dowódcy w ramach realizacji określonej misji lub zadania.

Nie mniej ważnym podsystemem dla zapewnienia operacji przeciwb rebelinckich był podsystem wsparcia i zabezpieczenia walki, stanowiący środki zaopatrzenia żywnościowego, materiałów transportowych, paliw i materiałów medycznych oraz uzbrojenia i amunicji.

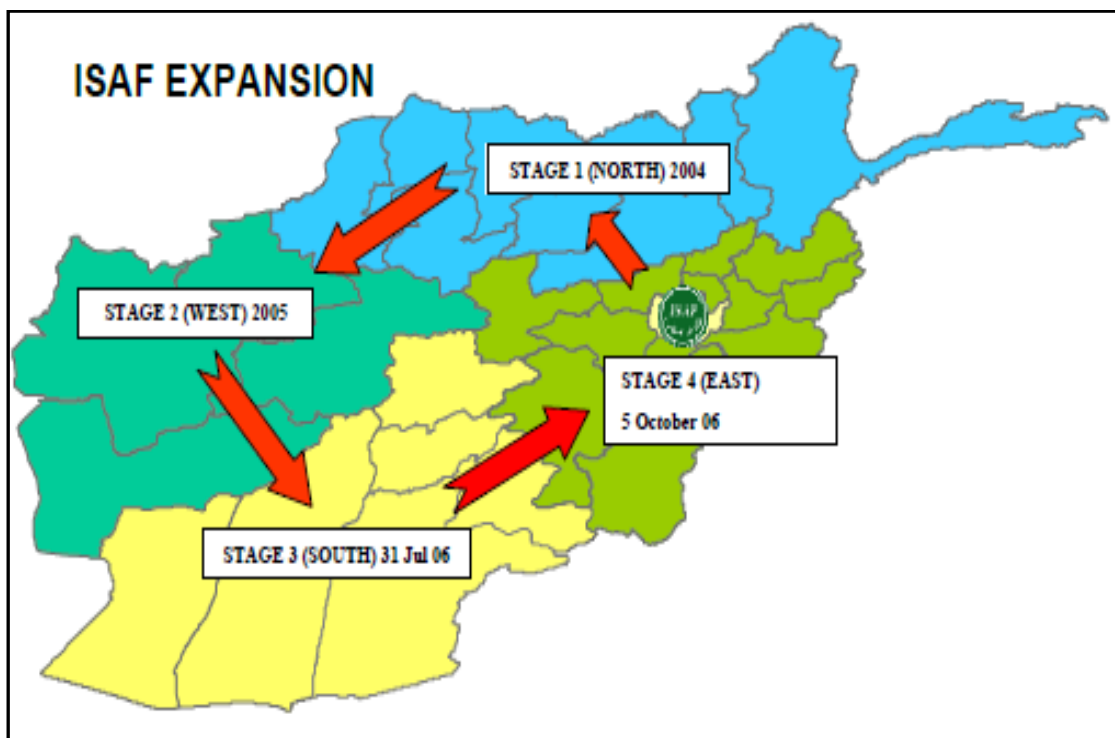
Operacje pokojowe i stabilizacyjne oraz przeciwb rebelianckie w Islamskiej Republice Afganistanu warunkują czynniki, którymi są: przydzielone instrumenty siły, charakter geograficzny obszaru prowadzonych zadań bojowych, wymiar środków użytych w operacji oraz zbiór planowanych efektów końcowych. Nie mniej istotnymi czynnikami sukcesu działań specjalnych było wykorzystanie znajomości kultury i religii oraz zwyczajów plemiennych mieszkańców Afganistanu. Kluczowymi składnikami powodzenia operacji przeciwb rebelianckich były: przychylność władzy, poparcie społeczeństwa w wymiarze państwa i lokalnej grupy etnicznej oraz sprawna i silna armia kontrolująca terytorium prowincji. W przypadku operacji przeciwb rebelianckich i działań specjalnych

⁵ W. Więcek, L. Elak, *Teoria i praktyka taktyki w XXI wieku*, AON, Warszawa 2016, s. 50.

Sojuszu Północnoatlantyckiego w Afganistanie problem stanowi znaczne rozdrobnienie plemienne społeczności państwa. Terytorium Islamskiej Republiki Afganistanu ogranicza wielość i autonomiczność każdej z prowincji, którą przedstawia rysunek nr 5.

Rys. 5.

Podział administracyjny prowincji Islamskiej Republiki Afganistanu

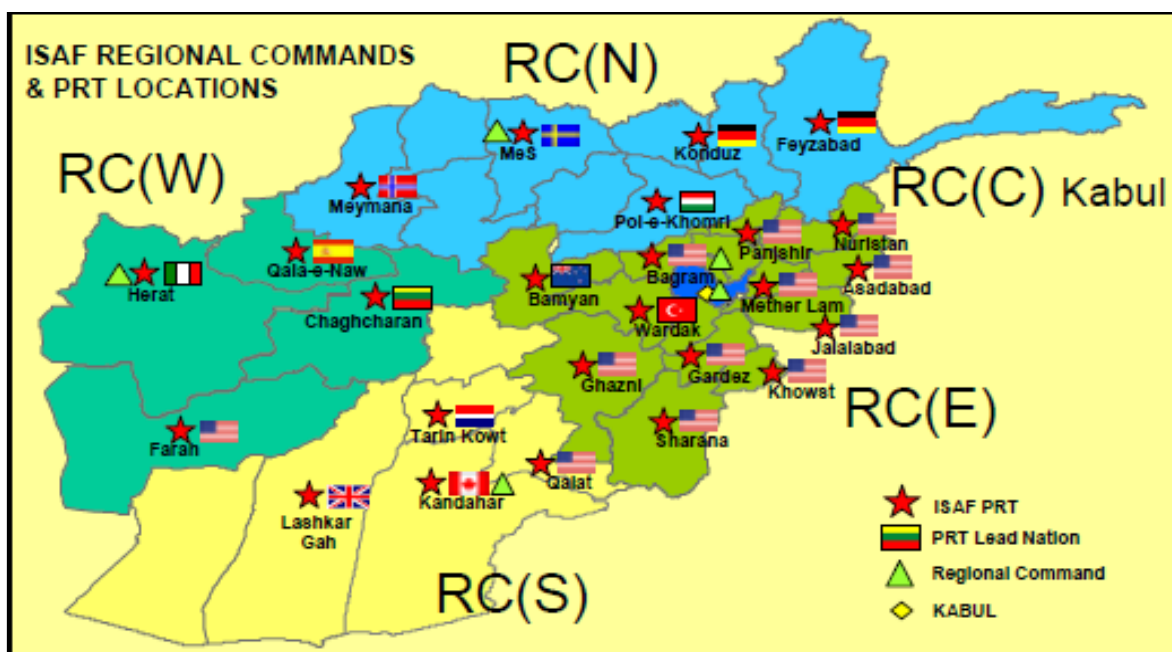

Źródło: http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/afghanistan_admin-2009.jpg (dostęp: 10.09.2019).

Kluczowym warunkiem powodzenia operacji przeciwpartyzanckich prowadzonych przez siły ISAF było równomierne dyslokowanie sił i środków. Poszczególne dowództwa regionalne (ang. *Regional Command* – RC) i działające w nich zespoły wsparcia lokalnej społeczności (ang. *Provincial Reconstruction Team*, PRT) stanowiły gwarancję wsparcia ludności i ochrony jej przed działaniem organizacji terrorystycznej Al. Kaida oraz sojusznicznych działań sił specjalnych. Rozmieszczenie sił ISAF w Afganistanie przedstawia rysunek nr 7.

Rys.7.

Rozmieszczenie dowództw i zespołów wsparcia ISAF w Islamskiej Republice Afganistanu

Źródło : http://nato.int/isaf/docu/epub/maps/graphics/afghanistan_prt_rc.jpg (dostęp: 10.09.2019).

W kluczowym momencie aktywności Talibów w Afganistanie w roku 2008 i 2009 zwiększono liczbę kontyngentów sił zbrojnych poszczególnych państw Sojuszu Północnoatlantyckiego. Z kontyngentów tych wydzielono dodatkowe siły dla wzmocnienia działań specjalnych w operacjach przeciwrebelianckich. Liczebność kontyngentów ISAF w okresie lat 2009-2010 przedstawia rysunek nr 8.

Rys. 8.

Zwiększenie kontyngentów ISAF w 2009 i 2010 roku

	02.2009	10.2009	Deklarowane siły	04.2010
Australia	1090	1200	-	1550*
Kanada	2830	2830	-	2830
Francja	2780	3070	-	3750**
Niemcy	3460	4245	500 – 01.2010	4665
Włochy	2350	2795	-	3300***
Holandia	1770	2160	-	1885
Polska	1590	2025	600 – 01.2010	2515
Rumunia	900	990	600 – 01.2010	1010
Hiszpania	780	1000	500 – 01.2010	1270
Turcja	700	820	100% – 01.2010	1795
Wielka Brytania	8300	9000	500 – 12.2009	9500
USA	24900	31855	30000 – 12.2009	62415
suma	56420	67700	-	102554

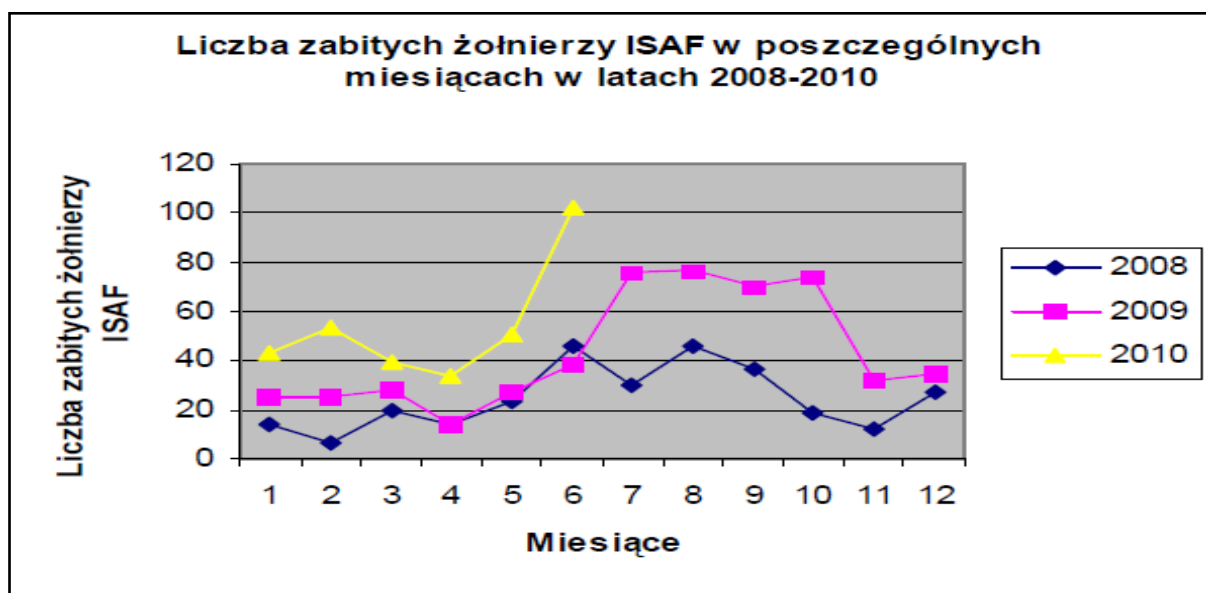
Źródło : http://nato.int/isaf/docu/epub/maps/graphics/afghanistan_prt_rc.jpg (dostęp: 10.09.2019).

Planowane zwiększenie sił ISAF do 102 tysięcy żołnierzy gwarantowało tworzenie silniejszych zespołów bojowych do operacji przeciwpartyzanckich partyzanckich. Przykładem wspólnego dla Sojuszu Północnoatlantyckiego działania przeciwpartyzanckiego jest operacja pod kryptonimem „Razem”, która rozpoczęła się w połowie lutym 2010 roku. Obszarem operacji były prowincja Helmand i rejon Marjah oraz prowincja Kandahar. W rejonie miejscowości Marjah rozlokowano 15 tysięcy żołnierzy ISAF, których wsparcie realizowały siły specjalne. Planowane działania likwidacji bojówek Talibów przypadły siłom kanadyjskim, brytyjskim i amerykańskim przyległym do prowincji Kandaharu. W czasie działań przeciwpartyzanckich do połowy sierpnia 2010 roku patrole sił specjalnych ISAF obezwładniły bojówki rebelianckie w Kandaharze i jego przedmieściach.

Ponadto w okresie czerwca i lipca wycofano z doliny Korengal na wschodzie Afganistanu oddziały sił specjalnych i lądowych kontrolujących granicę Afganistanu i Pakistanu. Operacje przeciwrebelianckie w Afganistanie do 2008 roku przyniosły straty w żołnierzach ISAF w liczbie 2200 osób, zaś w 2009 i 2010 wzrosła do liczby 2030 i 2050 osób przyjmując wskaźnik 100–120 żołnierzy zabitych rocznie we wszystkich prowincjach Afganistanu, które przedstawia rysunek nr 9.

Rys. 9.

Zwiększenie strat żołnierzy ISAF w okresie lat 2008 i 2010

Źródło : <http://nato.int> (dostęp: 10.09.2019).

Straty żołnierzy ISAF wymusiły większą aktywizację sił specjalnych. W ramach operacji „Razem” prowadziły one zadania:

kontrolowania ruchu granicznego Pakistanu i Afganistanu;

- patrolowania operacyjnie kluczowym miejsc górskich oraz osad;
- zadań izolowania i przeszukania obiektów („otocz i przeszukaj” – „cordon&serach”);
- organizowania pułapek i zasadzek na aktywne w okresie letnim pododdziały partyzanckie;
- likwidowania magazynów środków bojowych i opium w regionach działania partyzantów.

Użycie sił ISAF do neutralizacji pododdziałów rebelianckich skutecznie wspierała afgańska armia oraz policja. W okresie lat 2003–2010 liczebność sił zbrojnych Afganistanu (Afgańska Armia Narodowa – ANA) wzrosła z 6000 tysięcy żołnierzy do 171 600 żołnierzy, natomiast siły Afgańskiej Policji Narodowej osiągnęły stan 134 000 osób. Liczebność obu formacji przedstawia tabela nr 1.

Tabela 1.

Zwiększenie strat żołnierzy ISAF w okresie lat 2008 i 2010

Afgańska Armia Narodowa (ANA)								
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
6 000	24 000	26 000	36 000	50 000	79 068	100 130	119 388	171 600
Afgańska Armia Narodowa (ANA)							104 459	134 000

Źródło : <http://brookings.edu./foreign-policy/afghanistan-index.aspx> (dostęp: 9.04.2017).

Przyjęta na potrzeby działań przeciwpartyzanckich taktyka użycia sił specjalnych obejmowała działania szkoleniowe sił zbrojnych oraz policji Islamskiej Republiki Afganistanu. Szkolenie obejmowało zagadnienia: ochrony obiektów i rejonów kluczowych dla bezpieczeństwa prowincji, prowadzenie działań rozpoznawczych i dywersyjno-sabotażowych, organizowania zasadzek na liderów grup partyzantów lub wspierającej ją ludność przybywająca z innych państw i organizacji terrorystycznych.

Zakładane efekty użycia jednostek sił specjalnych ISAF nie przyniosły założonych skutków. Ograniczenie użycia sił specjalnych ISAF w pierwszych latach operacji (2003–2008) stanowiły zachętę do działania jednostek rebelianckich, co skutkowało wzrostem liczby zabitych żołnierzy Sojuszu Północnoatlantyckiego.

PODSUMOWANIE

Podsumowując, po dokonaniu analizy działań specjalnych w operacjach przeciwrebelianckich w Republice Iraku i Islamskiej Republice Afganistanu bardzo ważnym jest rozwijanie zdolności wykrycia, identyfikacji, rażenia oraz obezwładnienia przez jednostki sił specjalnych poszczególnych kontyngentów wojskowych lub sił koalicyjnych.

Działania specjalne w operacjach przeciwrebelianckich stanowią olbrzymi wysiłek organizacyjny i szkoleniowy w celu pozyskania niezbędnych zdolności bojowych.

Działania specjalne w operacjach przeciwrebelianckich obejmowały i dalej będą obejmować szeroki zakres działań militarnych i niemilitarnych ukierunkowanych na fizyczną walkę z partyzantkami. Są to działania skryte i niejednorodne obejmujące: poszukiwanie, chwywanie, izolowanie i neutralizowanie sił rebelianckich w celu zapewnienia bezpieczeństwa ludności cywilnej i niedopuszczenia do eskalacji niebezpieczeństwa w państwie.

Cechą szczególną działań specjalnych we współczesnej operacji połączonej jest elastyczny dobór środków walki zależnie od obszaru działań i rodzaju sił zbrojnych przeciwnika. Forma i sposób prowadzenia działań przeciwrebelianckich wynika z doświadczenia dowódców oraz wniosków płynących z historii i ewolucji sztuki wojennej.

W artykule zidentyfikowano działalność nieregularną, charakteryzującą współczesne konflikty zbrojne, zdefiniowano i podsystemem szczegółowe walki zbrojnej przewidziane dla działań specjalnych w operacjach, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki operacji przeciwrebelianckiej. Ponadto, odniesiono poczynione rozważania teoretyczne do praktyki zastosowania działań specjalnych w operacjach na współczesnym polu walki, dokonując analizy i syntezy tego rodzaju zaangażowania w konfliktach jakie miały miejsce w XXI wieku, głównie w Republice Iraku i Islamskiej Republice Afganistanu.

BIBLIOGRAFIA

REFERENCES LIST

PIŚMIENICTWO LITERATURE

AAP-6 (2014), *Słownik terminów i definicji NATO zawierający wojskowe terminy i ich definicje stosowane w NATO*, Agencja Standaryzacyjna NATO, 2014.

AJP 1-02. *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, 2001.

AJP 3-4.4. *Allied Joint Doctrine for Counterinsurgency (COIN)*, NATO Standardization Agency, 2011.

- Greer J.K., *Operation Knockout: COIN In Iraq*, „Military review”, 2005, nr 11/12.
- Jakubczak R., Gąsiorok K., Królikowski H.M., Marczak J., *Działania nieregularne. Elementy strategii bezpieczeństwa narodowego Polski*, Bellona, Warszawa 2011.
- Kieżun W., *Sprawne zarządzanie organizacją. Zarys teorii i praktyki*, SGH, Warszawa 1997.
- Kitler W., Marszałek M. (red), *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe wobec wyzwań współczesnego świata*, AON, Warszawa 2014.
- Koziej S. (red), *Teoria sztuki wojennej*, Warszawa 1993.
- Laprus M., *Leksykon wiedzy wojskowej*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1979.
- Machniak A., *Służba kontrwywiadu wojskowego podczas misji ISAF w Afganistanie*, „Przegląd Geopolityczny”, 2016, nr 17.
- Marszałek M., Denysiuk I., *Elementy wsparcia procesu stabilizacji i odbudowy państw*, „Zeszyty Naukowe”, 2013, tom 9 nr 4.
- Marszałek M., *Operacje reagowania kryzysowego NATO. Istota – Uwarunkowania – Planowanie*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013.
- Ściborek Z. (red), *Działania Taktyczne Wojsk Lądowych*, AON, Warszawa 1995.
- Trembecki J., *Sztuka operacyjna a strategia w Afganistanie*, „Bellona”, 2010, nr 1.
- Więcek W., Elak L., *Teoria i praktyka taktyki w XXI wieku*, AON, Warszawa 2016.
- Więcek W. (red), *Działania przeciwrebelianckie w operacjach*, Materiały z seminarium naukowego, AON, Warszawa 2011.

ŹRÓDŁA SOURCES

- <http://brookings.edu/foreign-policy/afghanistan-index.aspx>
- <http://brookings.edu/foreign-policy/afghanistan-index.aspx>
- <http://naliniifrontu.blogspot.com/2015/12/kurdowie-jako-strona-konfliktu.html>
- <http://nato.int>
- http://nato.int/isaf/docu/epub/maps/graphics/afghanistan_prt_rc.jpg
- http://www.lib.utexas.edu/maps/middle_east_and_asia/afghanistan_admin-2009.jpg
- <http://www.newsweek.pl/swiat/iracka-armia-mahdiego-bedzie-bronic-iraku-przez-islamistami-newsweek,artykuly,342141,1.html>
- <http://www.nowastrategia.org.pl/wojna-w-afganistanie/>
- <http://www.special-ops.pl/artykul/id134,afganistan-2011-coin-a-dzialania-specjalne>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International License.